

Niedźwiedź, Józef

Trzeci sezon badań na stanowisku wielokulturowym w Jankach Dolnych stan. 11, pow. Hrubieszów

Archeologia Polski Środkowowschodniej 4, 67-71

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JÓZEF NIEDŹWIEDŹ

TRZECI SEZON BADAŃ NA STANOWISKU WIELOKULTUROWYM W JANKACH DOLNYCH STAN. 11, POW. HRUBIESZÓW

Stanowisko nr 11 w Jankach Dolnych, gm. Horodło, już po raz trzeci było przedmiotem badań archeologicznych, poprzednio prowadzono je tutaj w roku 1995 i 1997 (A. Zakościelna, J. Gurba 1996, s. 9-16; W. Koman, J. Niedźwiedź 1998, s. 86-92). Badania w 1998 r. finansowane przez Generalnego Konserwatora Zabytków w Warszawie, prowadzone w dniach 17-29 sierpnia objęły powierzchnię 130 m² (ryc. 1). W ich wyniku odkryto jeden grób szkieletowy oraz 10 obiektów osadowych. Pięć jam gospodarczych w rzucie owalnych lub okrągłych o średnicy 1-2 m, w profilu półowalnych, o głębokości 50-70 cm można łączyć z kulturą strzyżowską. Zawierały one niewiele materiału ruchomego. Jedynym wyjątkiem jest tutaj jama 3a/98, gdzie obok dużych fragmentów ceramiki o przecieranej powierzchni ornamentowanej odciskami sznura, odkryto także gładzik kościany (ryc. 2: 15), paciorek kościany (ryc. 2: 12) oraz sporo kości zwierzęcych. Liczne fragmenty naczyń zdobionych odciskami sznura, niekiedy łączonych z ornamentem stempelkowym, odkryto także w warstwie kulturowej (ryc. 2: 4, 6, 7, 10). Charakter jam całkowicie odpowiada obiektom osadowym kultury strzyżowskiej, znanych m. in. z badań ubiegłorocznych na tym stanowisku oraz z wcześniejszych badań w Strzyżowie.

Trzy z odkrytych w tym sezonie obiektów: jamę trapezową (ob. 7/98), jamę gospodarczą (ob. 3c/98) oraz półziemiankę (ob. 8/98) zaliczono do kultury łużyckiej. Półziemianka o szerokości 460 cm i głębokości 110 cm została zbadana tylko częściowo. W jej południowoschodnim narożniku zarejestrowano palenisko a w środkowej części przy ścianie zachodniej odkryto trapezową jamę zasobową o średnicy 130 cm, której dno znajdowało się 140 cm poniżej dna półziemianki. Druga z jam niewielkich rozmiarów, zlokalizowana pośrodku obiektu, mogła być dołkiem posłupowym.

Półziemianki lub ziemianki często występują w kulturze łużyckiej na tych terenach. Dwa takie obiekty odkryto w Hrubieszowie-Podgórzu stan. 1B. W jednym z nich zarejestrowano nawet podobny jak w Jankach układ tj. palenisko i jamę zasobową (E. Banasiewicz 1991, ryc. 3). Ponadto trzy półziemianki odkryto we Wronowicach-Paprzycach stan. 5 a jedną w Teptiukowie stan. 7.

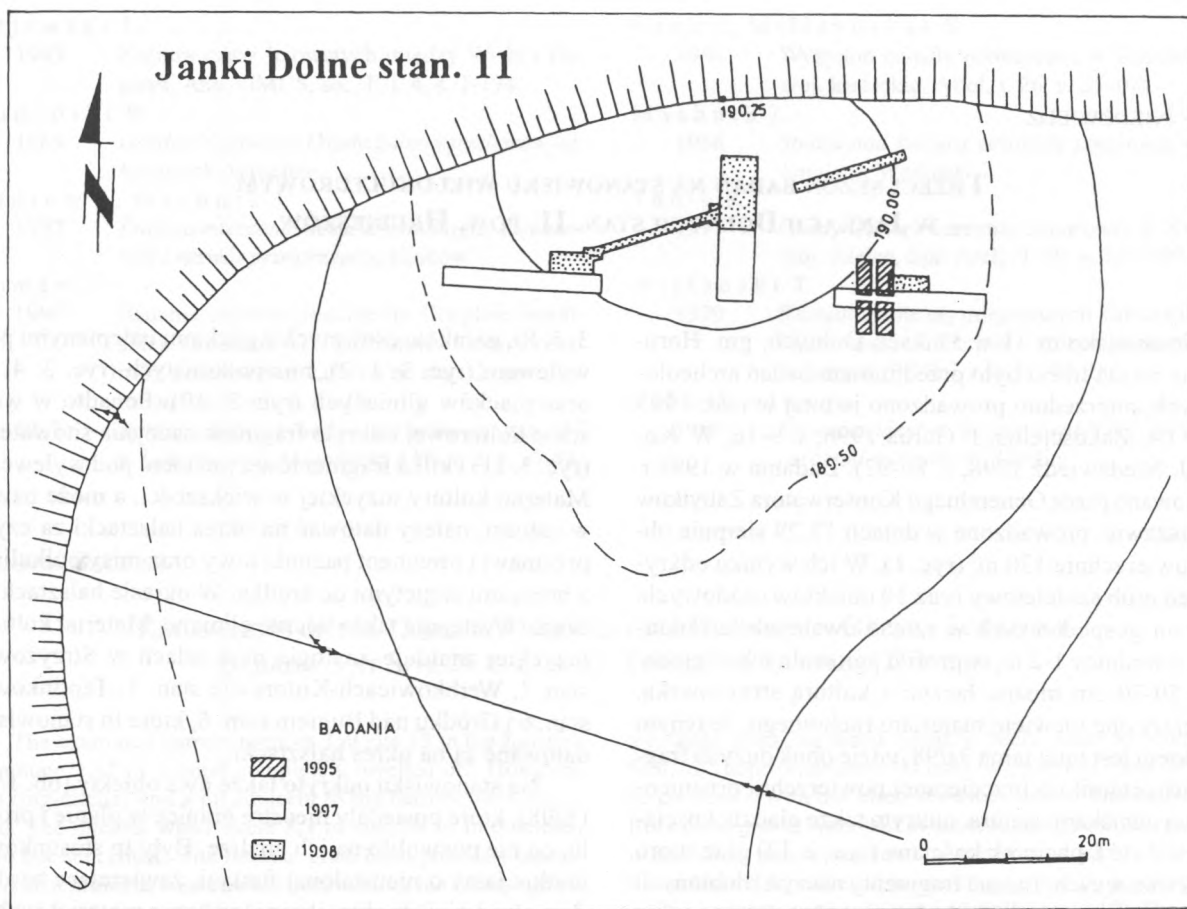
Datowanie obiektów kultury łużyckiej odkrytych w Jankach oparto na ceramice. Znalezione m. in. fragmenty wylewów naczyń z otworami pod krawędzią (ryc.

3: 5, 8), garnków esowatych z guzkami nalepianymi pod wylewem (ryc. 3: 1, 2), mis półkulistych (ryc. 3: 4, 6) oraz placków glinianych (ryc. 3: 10). Ponadto w warstwie kulturowej odkryto fragment naczynia sitowatego (ryc. 3: 11) i kilka fragmentów z guzkiem pod wylewem. Materiał kultury łużyckiej w większości, a może nawet w całości, należy datować na okres halsztacki za czym przemawia ornament paznokciowy oraz misy półkuliste z brzegami zagiętymi do środka. W okresie halsztackim często występują także talerze gliniane. Materiał kultury łużyckiej znajduje analogie na osadach w Strzyżowie stan. I, Werbkowicach-Kotorowie stan. 1, Teptiukowie stan. 6 i Gródku nad Bugiem stan. 6, które to stanowiska datowane są na okres halsztacki.

Na stanowisku odkryto także dwa obiekty (ob. 1/98 i 5/98), które posiadały nieostre granice w planie i profilu, co nie pozwoliło na ich analizę. Były to stosunkowo płytkie jamy o nieustalonej funkcji, zawierające bardzo skromny i niejednorodny chronologicznie materiał ruchomy datowany szeroko od okresu halsztackiego do okresu wpływów rzymskich. Ta ostatnia uwaga nasuwa podejrzenie o ich naturalnym pochodzeniu np. jako ślady korzeni i pni drzew, co jest tym bardziej prawdopodobne, że jeszcze do połowy XX wieku rósł tutaj las.

Przebadanie dalszej części stanowiska zweryfikowało ubiegłoroczne ustalenia odnośnie domniemanych dołków posłupowych określonych jako obiekty słupowe (8/97 i 12/97). Okazało się, że analogiczne dołki występują na długość co najmniej 55 metrów. W jednym z wykopów uchwycono 6 rzędów „dołków” biegnących w regularnych odstępach co 1,5 m i najpewniej należy je łączyć z jakąś uprawą. Być może są to ślady po sadzonkach leśnych, gdyż jak to wyżej wspomniano teren ten był zalesiony do II wojny światowej.

Obok obiektów osadowych odkryto jeden grób szkieletowy. Zmarły (mężczyzna, ok. 30-35 lat) ułożony był na boku, z podkurczonymi nogami, po osi N-E, z niewielkim odchyleniem w kierunku północnozachodnim, z głową na północ. W profilu szkielet był łukowato wygięty, dolna część szkieletu spoczywała na gł. 30 cm od powierzchni natomiast czaszka spoczywała na gł. 60 cm, co było efektem złożenia ciała nad jamą gospodarczą (ob. 3a/98), zapewne świeżo zasypaną. Jest to już trzeci pochówek ludzki na tym stanowisku. Podobnie jak w roku ubiegłych przy zmarłym nie znaleziono żadnych naczyń glinianych, a jedynym wyposażeniem był wisiołek

Ryc. 1. Janki Dolne, stan. 11. Plan sytuacyjno-wysokościowy stanowiska z lokalizacją wykopów.

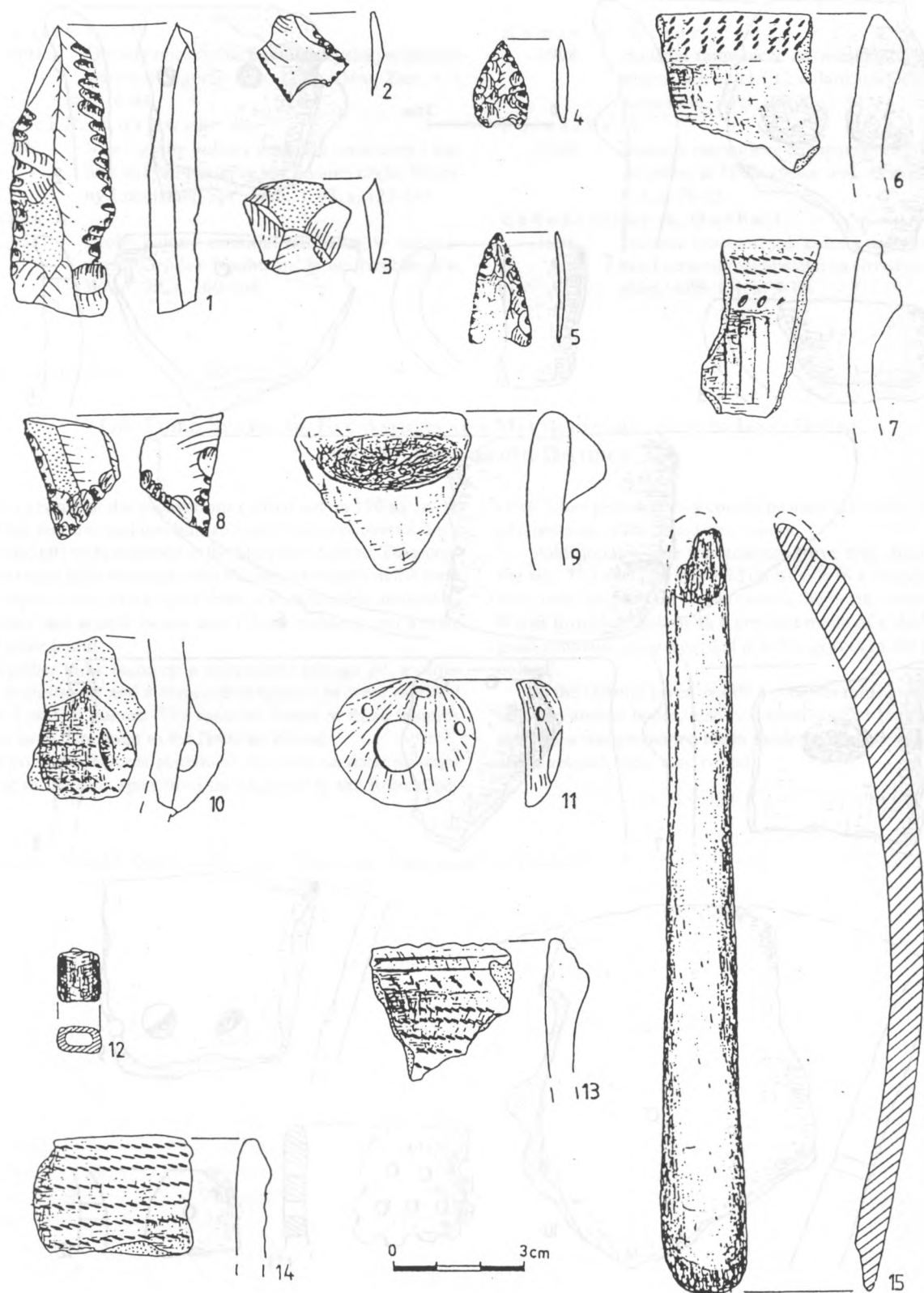
wykonany z muszelki, w której wywiercono trzy małe otworki u góry oraz jeden duży otwór na środku (ryc. 3: 1). Analogiczne wisiorki znaleziono w grobach kultury strzyżowskiej w Gródku nad Bugiem, Kolonii i Husynne a ostatnio także w Hrebennem (J. Głosik 1958, tabl. 22: 7; B. Bargieł, A. Kokowski 1991, ryc. 15: a; M. Połańska 1998, ryc. 4: h). Na tej podstawie możemy zaliczyć grób do tej kultury. Szkielet ułożony w pozycji skurczonej na boku nieco odbiega od typowego ułożenia zmarłych w kulturze strzyżowskiej, gdzie niemal regułą było chowanie zmarłych wyprostowanych, w pozycji na wznak, ale układ stratygraficzny obiektów (grób znajdował się bezpośrednio nad jamą kultury strzyżowskiej) wyklucza raczej inną chronologię. Taki układ szkieletów, ułożenie na boku oraz brak naczyń glinianych w grobie pasuje do zwyczajów panujących w kulturze mierzanowickiej, co może sugerować co najmniej istnienie bardzo bliskich kontaktów między obu kulturami oraz ewentualnych zapożyczeń w zwyczaju pogrzebowym.

W trakcie prac wykopaliskowych odkryto w warstwie kulturowej również materiał kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej z którą można łączyć drobne wiór-

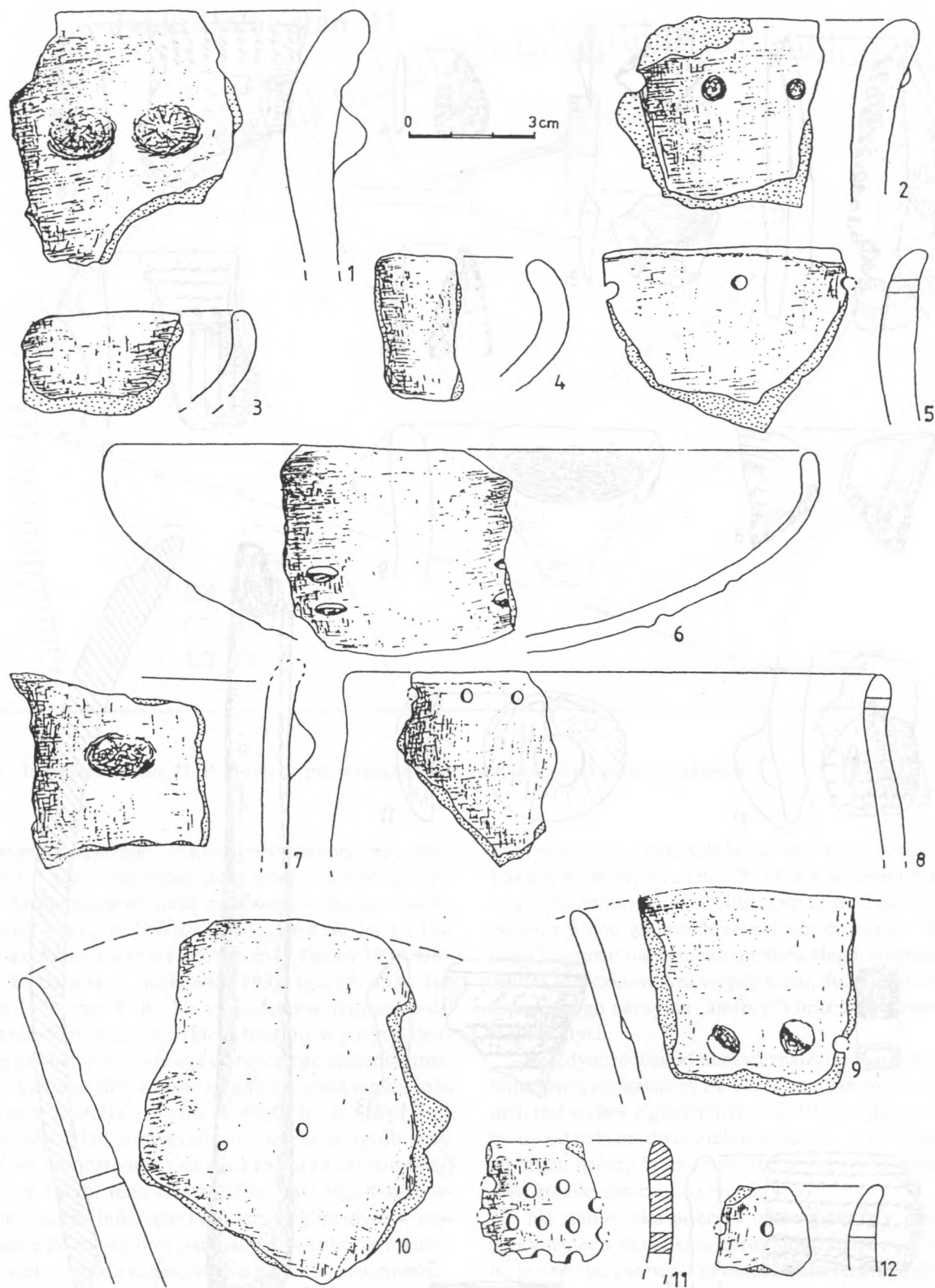
ki krzemienne, kilka odłupków oraz rylec klinowy wykonany na wiórowcu (ryc. 2: 1), a z ceramiki fragment dna z nalepianymi dookoła guzkami, fragment miski zdobionej pod wylewem szeregiem malutkich dołków, duży fragment naczynia doniczkowatego, fragment wylewu z jęczyczkowatym wypustkiem, duży fragment wylewu dużego naczynia (amfory?) oraz 2 fragmenty uch taśmowatych.

Pojedyncze ułamki naczyń znalezionych w warstwie kulturowej związane są z kulturą mierzanowicką. Wśród nich jest wylew z guzkiem (ryc. 2: 9) oraz fragment zdobiony odciskiem dwudzielnego sznura. Z wczesną epoką brązu należy łączyć odkryte w warstwie kulturowej dwa grociki sercowate (ryc. 2: 4, 5).

Na stanowisku odkryto także materiały trudne do precyzyjnego określenia chronologicznego, choć można je szeroko datować od okresu halsztackiego do okresu wpływów rzymskich. Znaleziono ich zaledwie kilka fragmentów co dodatkowo utrudnia ich identyfikację. Na uwagę zasługują dwa z nich znalezione w ob. 5/98: fragment brzuśca profilowanego, zdobionego cienkimi ukośnymi liniami rytymi oraz fragment wylewu.

Ryc. 2. Janki Dolne, stan. 11. Wybór zabytków: 1-10, 13 – warstwa kulturowa; 11 – grób 1/98; 12, 14, 15 – obiekt 3a/98.

Ryc. 3. Janki Dolne, stan. 11. Wybór zabytków. 1, 5, 9, 11, 12 – warstwa kulturowa; 2, 3 – obiekt 3c/98; 4, 6 – obiekt 8/98; 8, 10 – obiekt 7/98.

LITERATURA

- Banasiewicz E.
1991 Obiekty mieszkalne kultury łużyckiej w Hrubieszowie-Podgórzu stan. 1, Pr. i Mat. Zam., t. 3, s. 16-44.
- Bargieł B., Kokowski A.
1991 Nowe groby kultury ceramiki sznurowej i kultury strzyżowskiej ze wschodniej części Wyżyny Lubelskiej, Spr. Arch., t. 43, s. 127-145.
- Głosik J.
1958 Groby kultury ceramiki sznurowej w miejscowości Gródek Nadbużny, pow. Hrubieszów, WA, t. 25, s. 160-164.
- Koman W., Niedźwiedź J.
1998 Badania ratownicze na wielokulturowych stanowiskach nr 11 i 12 w Jankach Dolnych, woj. zamojskie, APŚ, t. 3, s. 86-91.
- Polańska M.
1998 Badania ratownicze cmentarzysk kultury strzyżowskiej w Hrebennem, woj. zamojskie, APŚ, t. 3, s. 78-85.
- Zakościelna A., Gurba J.
1996 Badania cmentarzysk kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej na Grzędzie Horodelskiej, APŚ, t. 1, s. 9-16.

JÓZEF NIEDŹWIEDŹ

**THE THIRD SEASON OF EXCAVATIONS AT A MULTICULTURAL SITE IN JANKI DOLNE,
SITE 11, HRUBIESZÓW DISTRICT**

As a result of the excavations carried out on 130 sq. m, 10 dwelling features and one human burial were uncovered. Five domestic pits were ascribed to the Strzyżów culture. They contained rather little material, with the only exception in the form of feature 3a/98, where apart from a considerable amount of ceramics and animal bones also a bone polisher and a bone bead were found.

Further three features: a trapezoidal storage pit, a semi-oval domestic pit and a semi-subterranean hut were ascribed to the Lusatian culture. The material found in these features allows us to date them to the Hallstatt period.

Two other features contained non-characteristic material datable to the time span from the Hallstatt to the Roman pe-

riods. Most probably they constitute natural features, for example, remains of roots and tree trunks.

Additionally, one inhumation grave was discovered at the site. The skeleton was laid on its side in a crouching position, with the head directed towards the north, or north-west. It was furnished only with a pendant made of a shell. Analogical pendants were recorded in a few graves of the Strzyżów culture.

In the cultural layer, beside a considerable amount of pottery and animal bones, also two heart-shaped flint arrow points and a wedge-shaped burin made on a blade with a continuous retouch were discovered.

Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Lublinie